

063 [Tandis qu'en general]

Vooraf

De Amerikaan James Sweeney¹ vertaalt een tekst van Mondriaan uit het Frans in het Engels; in de publicatie staat vermeld: 'Translated from the French by J.J.S.' De vertaalde tekst verschijnt onder de titel *Three Notes* in nummer 26 ('Winter 1937') van het tijdschrift *Transition*². James Sweeney was naast de Franse dichter Eugène Jolas van juni 1936 tot mei 1938 mederedacteur van *Transition*. Het 'editorial office' was gevestigd in New York.

In Mondriaans nalatenschap³ is een kladmanuscript gevonden met een Franse tekst, die in grote lijnen overeenkomt met de Engelse vertaling. Vanwege het verschil tussen het Franse manuscript en de Engelse publicatie worden beide teksten hier afzonderlijk gepresenteerd. Het manuscript in het Frans wordt gepresenteerd als 063 [*Tandis qu'en general*] en de Engelse vertaling van Sweeney als 064 [*Three Notes*].

Bron

In het Holtzman Deposit bevindt zich een manuscript dat bestaat uit twee halve schrijfblokvelletjes die boven elkaar zijn geplakt⁴. In het vervolg van deze toelichting wordt dit manuscript - naar de vindplaats - manuscript '35a' genoemd.

De bovenste helft van manuscript '35a' is aan beide zijden beschreven. De tekst op de achterzijde heeft Mondriaan met drie verticale strepen doorgehaald. De tekst van '35a' is met pen geschreven en veel gecorrigeerd.

We beschouwen deze bron als authentiek en geautoriseerd. Geen datering en geen ondertekening duiden op een onvoltooid manuscript.

[*Tandis qu'en general*] vormt een zogenoemde dubbele presentatie met 064 [*Three Notes*].

Basistekst en leestekst

Manuscript '35a' is de basis voor de leestekst. Door twee gedeelten aan elkaar te plakken heeft Mondriaan twee stukken tekst tot één tekst gemaakt. De gepresenteerde tekst laat deze twee aan elkaar geplakte stukken tekst als één (Franse) tekst zien.

Titel

Mondriaans manuscript heeft geen titel. De fictieve titel van de leestekst wordt gevormd door de eerste woorden van de tekst: [*Tandis qu'en general*]; 'inclusief de vergeten accenten ('général').

Datering en ondertekening

[*Tandis qu'en general*] is niet gedateerd en niet ondertekend. De publicatie van de Engelse vertaling verschijnt in het winternummer (januari-februari) 1937 van *Transition*⁵. De gepresenteerde tekst krijgt - door het ontbreken van andere gegevens - een beredeneerde datering. Vermoedelijk heeft Mondriaan [*Tandis qu'en general*] ergens in het laatste kwartaal van 1936 geschreven⁶ en naar Sweeney gestuurd om het door hem te laten vertalen.

Ontstaan en publicatie

Er is geen correspondentie gevonden waaruit duidelijk wordt wat voor Mondriaan de aanleiding is geweest om deze tekst te schrijven. Ook is niet achterhaald of één van de redacteurs - Eugène Jolas of James Sweeney - contact heeft gezocht met Mondriaan met de vraag om een tekst te schrijven voor het tijdschrift *Transition*. Manuscript '35a' in het Holtzman Deposit is hoogst waarschijnlijk het kladmanuscript

¹ James Johnson Sweeney (1900-1986), Amerikaans schrijver over moderne kunst; van 1935 tot 1946 conservator van het Museum of Modern Art, New York en van 1952 tot 1960 directeur van het Guggenheim Museum, New York.

² Het tijdschrift *Transition* werd in 1927 opgericht door de Franse dichter Eugène Jolas; doel van het tijdschrift was een podium creëren voor vernieuwende schrijvers, maar ook voor kunstenaars en politieke activisten; tot het voorjaar van 1938 kwamen 27 nummers uit.

³ Holtzman Deposit: Box 2, Folder 35a.

⁴ Afmeting: 28,6 x 20,9 cm (11¼ x 8¼ inch).

⁵ *Transition*, no. 26 (Winter, 1937): 118.

⁶ Vanaf maart 1936 woont Mondriaan in Parijs: 278 Boulevard Raspail.

(eerste versie) waar vanaf Mondriaan de netversie voor Sweeney heeft vervaardigd. Deze netversie is noch in het archief van Sweeney⁷, noch in het archief van *Transition*⁸ teruggevonden.

Mondriaan is de tekst waarschijnlijk begonnen met het overschrijven van een klein gedeelte uit *L'art nouveau - la vie nouvelle* (1931)⁹. Later heeft hij boven deze tekst een stuk papier geplakt met een tekst die begint met de woorden: 'Tandis qu'en general [...]'. Overigens is het oorspronkelijke tekstgedeelte uit *L'art nouveau - la vie nouvelle* sterk gewijzigd; of Mondriaan of Sweeney heeft hier de hand in gehad.

De eerste van de 'Three Notes' in *Transition* staat niet in de kladversie (manuscript '35a'). Dit fragment luidt in het Frans: 'L'art nouveau accorde à la ligne et à la couleur une existence indépendante dans ce sens qu'elles ne sont ni opprimées ni déformées par la forme particulière mais forment leur limitation eux-mêmes approprié à leur nature.'¹⁰ Mondriaan zal in de netversie dit fragment wel opgenomen hebben.

Sleutelwoorden

Met een aantal kenschetsende woorden (in alfabetische volgorde) geven we aan wat er in [*Tandis qu'en general*] besproken wordt. Van de zogenoemde specifieke en soms minder specifieke Mondriaan-woorden wordt een verklarende omschrijving gegeven in het 'Sleutelwoordenregister'¹¹. De in dit register verduidelijkte sleutelwoorden zijn hieronder cursief weergegeven.

Sleutelwoorden: *formes neutres, formes particulières, rapports mutuels équivalents, représentation de l'espace.*

Schilderijen ontstaan tijdens schrijfperiode

We hebben geen datering van [*Tandis qu'en general*] kunnen achterhalen. Wel verschijnt in januari-februari 1937 een Engelse vertaling van deze tekst - onder de titel [*Three Notes*] - in het tijdschrift *Transition*. Mondriaan zal de tekst enige tijd eerder hebben geschreven, vermoedelijk ergens in het laatste kwartaal van 1936. Volgens de Catalogue Raisonné heeft Mondriaan in 1936 zeven schilderijen vervaardigd: B262-B269¹². Hij zal tijdens het schrijven aan [*Tandis qu'en general*] met één of meer van deze schilderijen bezig zijn geweest.

⁷ Van James Sweeney zijn drie archieven bekend: 1) Solomon R. Guggenheim Museum Archives, New York (Call Number: M0006); 2) Museum of Modern Art Archives, New York (James Johnson Sweeney Papers) en 3) The Estate of James Johnson Sweeney, Newport, Ireland; dit laatste archief is niet toegankelijk voor onderzoek.

⁸ Houghton Library, Harvard University, Cambridge, USA (Call Number MS Am 2068).

⁹ Digital Appendix: Supplements 063 - Fragments from 'L'art nouveau - la vie nouvelle'.

¹⁰ Tekstgedeelte uit 056 *L'art nouveau - la vie nouvelle*.

¹¹ Digital Appendix: Documentation - Mondrian Vocabulary Explained.

¹² CRII: 383-388.